

595,706492

E61

Ent,

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 43

1 februari 1983

No. 2

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

J. M. G. ROOTBEEN & C. J. ZWAKHALS, *Eupithecia pulchellata* Stephens (Lep.: Geometridae) en haar parasiet *Deuterolabobs pulchellatus* (Bridgman) (Hym.: Ichneumonidae) f. nov. spec. in Midden-Limburg: 17; A. van FRANKENHUYZEN, *Phyllonorycter platani* (Staudinger, 1870) (Lep.: Gracillariidae), een bladmineerder op Plataan in Nederland: 19; GÜNTHER THEISCHINGER, Über eine Aufsammlung von *Savtshenkia* Alexander, 1965, aus dem östlichen Mittelmeerraum (Diptera: Tipulidae): 26; P. STARÝ and A. van HARTEN, Aphid parasitoids from Bangladesh (Hymenoptera: Aphidiidae): 29; KORTE MEDEDELING: Symposium Trichoptera: 28; LITERATUUR: 25; PERSONALIA: 18.

***Eupithecia pulchellata* Stephens (Lep.: Geometridae) en haar parasiet *Deuterolabobs pulchellatus* (Bridgman) (Hym.: Ichneumonidae) f. nov. spec. in Midden-Limburg**

door

J. M. G. ROOTBEEN & C. J. ZWAKHALS

ABSTRACT. — *Eupithecia pulchellata* Stephens (Lep.: Geometridae) and its parasite *Deuterolabobs pulchellatus* (Bridgman) (Hym.: Ichneumonidae) f. nov. spec. from the middle of the Dutch province of Limburg. Hitherto *E. pulchellata* was known from only one locality in the Netherlands, 100 km further southwards.

Volgens Lempke (1969) is het Nederlandse areaal van *Eupithecia pulchellata* zeer klein en zou deze vlinder in ons land alleen voorkomen in het uiterste zuidoosten van Limburg. Schütze (1952) vermeldt de soort o.a. uit het Roergebied in de Bondsrepubliek. Mede hierdoor zou een eventueel voorkomen in Midden-Limburg dus niet bij voorbaat uitgesloten behoeven te worden.

Reeds in 1974 was het opgevallen dat Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea* L.), de voedselplant van *E. pulchellata*, in de omgeving van Arcen voorkwam. Dit betrof toen slechts enkele exemplaren in een greppel en hierop werden geen rupsen aangetroffen. In 1980 werd in dezelfde omgeving een grotere concentratie Vingerhoedskruid ontdekt in een dennenbos. Wederom werden de planten onderzocht op het voorkomen van rupsen en deze keer werd reeds spoedig een exemplaar gevonden. Dit was door zijn uiterlijk, maar vooral ook door zijn typisch gedrag, onmiskenbaar een *E. pulchellata*-rups. Deze leeft verborgen in de bloemen van Vingerhoedskruid en sluit de voorzijde hiervan geheel af door het onderste gedeelte van de kroon naar boven en tevens naar binnen te halen en rondom vast te spinnen. Het zijn deze „gesloten” bloemen waarop men dient te letten. Wanneer men dit beeld eenmaal kent, kan men de bewoonde bloemen al op enkele meters afstand herkennen. Door systematisch verder zoeken werden in totaal ongeveer 30 rupsen gevonden. Hierbij bleek dat, hoewel de voedselplant ter plaatse ver-

spreid door het gehele bos voorkwam, de rupsen zich bijna uitsluitend op één klein gedeelte (ca 200 m²) bevonden.

Het opkweken ervan verliep zonder problemen en reeds op 24.VII.1980 kwam de eerste vlinder uit, wat mogelijk op een partiële tweede generatie duidt. De rest van de vlinderpoppen leverde na de overwintering nog 11 vlinders, terwijl uit de andere een aantal sluipwespen verschenen.

De sluipwespen, 7 ♀♀ en 4 ♂♂, zijn met Perkins (1960) gedetermineerd als *Platylabobs pulchellatus* (Bridgman, 1889) (Ichneumonidae). Bridgman beschreef de soort (als *Ichneumon pulchellatus*) naar ♀♀ en ♂♂, die in Engeland uit *E. pulchellata* gekweekt waren. In 1975 heeft Heinrich de soort in een nieuw genus, *Deuterolabobs*, ondergebracht. Was de genus-indeling dus enigszins problematisch, de soortnaam is dat wellicht ook. Door Brischke is reeds in 1878 *Ichneumon eupitheciae* beschreven, eveneens gekweekt uit poppen van *Eupithecia pulchellata*. De identieke gastheer en de uitgebreide beschrijving doen vermoeden dat hier dezelfde soort wordt bedoeld. Uit typen-onderzoek zal moeten blijken of dit vermoeden juist is.

D. pulchellatus is nog niet eerder uit Nederland vermeld. Uit Duitsland wordt hij o.a. door Schütze (1952) genoemd. Deze beschouwt *I. eupitheciae* en *I. pulchellatus* als twee soorten en zegt *I. eupitheciae* ook uit *E. pimpinellata* (Hübner) en *E. helveticaria arceuthata* (Freyer) gekweekt te hebben.

Gestimuleerd door het succes in 1980 is in 1981 wederom op dezelfde plaats naar rupsen gezocht, maar er werden slechts twee exemplaren gevonden. Op andere groeiplaatsen van Vingerhoedskruid in de omgeving werden op 26.VI.1981 nog vijf rupsen aangetroffen.

Wat vooral interessant lijkt, is dat zowel de vlinder als zijn parasiet zich kennelijk zeer actief verspreiden en al aan een klein aantal voedselplanten genoeg hebben om zich (al is het wellicht slechts tijdelijk) te kunnen vestigen.

LITERATUUR

- Bridgman, J. B., 1889. Further additions to the Rev. T. A. Marshall's Catalogue of British Ichneumonidae. — *Trans. ent. Soc. Lond.* 1889: 409-439.
- Brischke, C. G. A., 1878. Die Ichneumoniden der Provinzen West- und Ost-Preussen. — *Schrift. naturf. Ges. Danzig* [2] 4 (3): 35-64.
- Heinrich, G. H., 1975. Burmesische Ichneumoninae X. — *Annls zool. Warsz.* 32: 441-514.
- Lempke, B. J., 1969. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (vijftiende supplement). — *Tijdschr. Ent.* 12: 15-79, fig. 73-86, pl. 1-8.
- Perkins, J. F., 1960. Hymenoptera, Ichneumonidae, Ichneumoninae II. — *Handbk. Ident. Br. Ins.* 7 (2) aii: 117-213, fig. 426-798.
- Schütze, E., 1952. Eupitheciën-Studien II (Geometridae). — *Z. Lepid.* 2: 177-187.

Nieuwborgstraat 107, 5922 VB Blerick.
Onderweg 19, 4241 XD Arkel.

PERSONALIA

Op 28 september jl. overleed op 76-jarige leeftijd ons lid Dr. S. J. van Ooststroom te Oegstgeest. Sinds 1935 was hij lid van de vereniging. Hoewel hij vooral bekendheid heeft gekregen door zijn botanische activiteiten, m.n. de bewerking van vele drukken van de door Heukels opgezette Flora van Nederland, kenden wij hem binnen de kring van de entomologie vooral als specialist van Syrphidae en Symphyta.